

Ár 2018, föstudaginn 26. október, er fundur haldinn í úrskurðarnefnd um viðskipti við fjármálafyrirtæki.

Mætt eru: Auður Inga Ingvarsdóttir, formaður, Jón Magnússon, Einar Bjarni Einarsson, Unnur Erla Jónsdóttir og Fura Sóley Hjálmarsdóttir.

Fyrir er tekið **mál nr. 11/2018**:

M
gegn
fjármálafyrirtæki F

og kveðinn upp svohljóðandi

ú r s k u r ð u r :

I.

Málsmeðferð.

Málsaðilar eru M, hér eftir nefndur sóknaraðili, annars vegar og F, hér eftir nefndur varnaraðili, hins vegar.

Málið barst úrskurðarnefndinni 19. júní 2018, með kvörtun sóknaraðila, dagsettri sama dag. Með tölvupósti nefndarinnar 25. júní 2018 var kvörtunin send varnaraðila og honum gefinn kostur á að tjá sig um hana og skýra sjónarmið sín. Svör varnaraðila bárust með bréfi dags. 30. júlí 2018. Var bréfið sent sóknaraðila, með tölvupósti nefndarinnar sama dag og honum gefinn kostur á að koma á framfæri athugasemdum sínum. Athugasemdir bárust með tölvupóstum 31. júlí og 2. ágúst 2018. Nefndin kallaði eftir frekari upplýsingum með tölvupósti 21. september 2018 og kom svar sama dag.

Málið var tekið fyrir á fundum nefndarinnar 21. september og 19. og 26. október 2018.

II.

Málsatvik.

Sóknaraðili tók húsnæðislán hjá varnaraðila þann 23. ágúst 2005. Hafði lánið að geyma vaxtaendurskoðunarákvæði og á grundvelli þess ákvæðis tilkynnti varnaraðili sóknaraðila árið 2013 um breytingu á vöxtum úr 4,15% í 4,85%. Sóknaraðili kærði í kjölfarið vaxtabreytinguna til Neytendastofu sem komst að þeirri niðurstöðu að varnaraðila væri óheimilt að hreyfa við vöxtum lánsins á grundvelli skilmálans um vaxtaendurskoðun enda fullnægðu skilmálar ekki kröfum þágildandi laga um neytendalán. Var sú niðurstaða síðar staðfest af Hæstarétti með dómi nr. 623/2016.

III.

Umkvörtunarefni.

Sóknaraðili krefst þess að nefndin úrskurði að varnaraðila beri að styðjast við vexti sem Seðlabanki Íslands birtir skv. 4. gr. laga um vexti og verðtryggingu nr. 38/2001 við útreikning á ofteknum fjárhæðum og að lánið sé áfram á breytilegum vöxtum í kjölfar dóms Hæstaréttar nr. 623/2017. Þá krefst sóknaraðili þess að varnaraðila endurgreiði sóknaraðila ofteknar fjárhæðir með dráttarvöxtum.

Sóknaraðili segir varnaraðila hafa túlkað áðurnefndan dóm með þeim hætti að honum beri að greiða sóknaraðila oftekna vexti, vaxtareikna ofteknar fjárhæðir með vaxtaþrósentu sem gildi á fyrsta vaxtatímabili frá greiðsludegi til greiðsludags, og færa vaxtaþrósentu lánsins til upprunalegs horfs er gildi til loka lánstíma. Segist sóknaraðili hins vegar gera kröfu um að útreikningur taki mið af vöxtum sem Seðlabanki Íslands birtir, skv. 4. gr. laga nr. 38/2001, að vextir lánsins verði nú breytilegir sem áður og taki mið af þeim sömu vöxtum, sem og að ofteknar fjárhæðir verði endurgreiddar með dráttarvöxtum frá greiðsludegi til endurgreiðsludags.

Sóknaraðili vísar til þess að með dómi Hæstaréttar nr. 623/2017 hafi allur vafi verið tekinn af um að sú skuld sem hér er um deilt beri breytilega vexti. Þá hafi með sama dómi verið staðfest að skilmálar skuldabréfsins uppfylli ekki skilyrði 2. mgr. 6. gr. og 9. gr. laga nr. 121/1994, er kveði á um að tilgreina þurfi við hvaða aðstæður breyta megí vöxtum á viðkomandi skuld. Að mati sóknaraðila megí af þessu leiða að líta verði til laga nr. 38/2001, þ.e. 4. gr. laganna er kveði á um við hvað skuli miða ef greiða beri vexti samkvæmt samningi en þar segi eftirfarandi: „*Þegar greiða ber vexti skv. 3. gr., en hundraðshluti þeirra eða vaxtamiðun að öðru leyti ekki tiltekin, skulu vextir vera á hverjum tíma jafnháir vöxtum sem Seðlabanki Íslands ákveður með hliðsjón af lægstu vöxtum á nýjum almennum óverðtryggðum útlánnum hjá lánastofnunum og birtir skv. 10. gr. Í þeim tilvikum sem um verðtryggða kröfu er að ræða skulu vextir vera jafnháir vöxtum sem Seðlabankinn ákveður með hliðsjón af lægstu vöxtum á nýjum almennum verðtryggðum útlánnum hjá lánastofnunum og birtir skv. 10. gr.*“ Telur sóknaraðili að varnaraðili fari ekki að réttum lögum er hann ákveði einhliða að þeir vextir sem giltu á fyrsta fimm ára vaxtatímabili umræddrar skuldar gildi út lánstímann. Að mati sóknaraðila sé slík niðurstaða þvert á alla fjármálafræði. Segir sóknaraðili vexti á hverjum tíma taka mið af þeirri tímalengd sem þeir eigi að gilda fyrir. Hafi vextir sem ákvarðaðir eru á fyrsta vaxtatímabili skuldar því í raun enga þýðingu fyrir þá vexti er ákvarðast á síðarkomandi vaxtatímabilum í þeim tilvikum þegar um skuld á breytilegum vöxtum er að ræða. Sóknaraðili segir að skuld sín hjá varnaraðila hafi borið vexti á fyrsta vaxtatímabili er tók mið af því að þeir giltu til fimm ára. Telur sóknaraðili því að skuldin hafi átt að taka nýja vexti að fimm árum liðnum, sem giltu til næstu fimm ára, og þannig koll af kolli út lánstímann. Þrátt fyrir að skilmálar varnaraðila um breytingu vaxta hafi að mati Hæstaréttar ekki staðist áðurgreind lög um neytendalán breyti það í engu því að skuldin beri breytilega vexti samkvæmt dómi nr. 623/2017 og ættu vextir því að taka breytingum í samræmi við gildandi reglur þegar greiða ber vexti samkvæmt samningi, en hundraðshluti þeirra eða vaxtaviðmiðun sé að öðru leyti ekki tiltekin. Telur sóknaraðili lögin skýr hvað þetta varðar. Beri varnaraðila því að endurgreiða oftekna vexti miðað við að skuldin hafi borið 3,5% vexti frá og með september 2013 til dagsins í dag, en varnaraðili hafi ekki hreyft að eigin frumkvæði við vöxtum lánsins á vaxtabreytingadegi í s 2015.

Í viðbótarathugasemdum vísar sóknaraðili til a-liðar 2. mgr. 6. gr. laga um neytendalán nr. 33/2013. Samkvæmt henni geti vextir skuldar verið breytilegir, fastir eða hvoru tveggja. Segir sóknaraðili þó enga heimild fyrir föstum vöxtum með einhliða heimild lánveitanda til breytinga á vöxtum eftir hentisemi. Bendir sóknaraðili á að varnaraðili hafi aldrei skýrt hvað hafi orðið til þess að vextir hafi verið hækkaðir á láni hans sem og hjá þúsundum annarra lánatakenda þegar vextir á alla tiltæka mælikvarða á markaði höfðu lækkað frá því að stofnað var til skuldarinnar. Að sögn sóknaraðila hafi það alltaf verið ætlunin að vextirnir fylgdu markaðskjörum eins og fram kom á upplýsingum birtum á vef varnaraðila í tengslum við endurgreiðsluferli oftekinna vaxta í kjölfar dóms Hæstaréttar nr. 623/2017.

Til stuðnings kröfu sinni um greiðslu dráttarvaxta segir sóknaraðili að á haustmánuðum 2013 hafi ágreiningur verið um hækkun vaxta á umræddri skuld en ekki náðst sátt um ágreininginn. Varnaraðili hafi hækkað vexti á skuldinni í september 2013 og krafist fullra efnda á grundvelli allra skilmála skuldabréfsins. Segir sóknaraðili að þrátt fyrir mótbárur hans sem og ákvörðun Neytendastofu í september 2014 um bann við notkun vaxtaendurskoðunarákvæðisins hafi varnaraðili haldið uppteknum hætti og kafið sóknaraðila um hærri vexti. Þá hafi varnaraðili einnig virt að vettugi fullnaðarúrskurð á stjórnarsýslustigi Áfrýjunarnefndar neytendamála í júní 2015 er staðfesti bann Neytendastofu. Segist sóknaraðili ítrekað hafa óskað eftir viðbrögðum varnaraðila við umræddum úrskurðum er þeir féllu en varnaraðili haft þá að engu. Með tilliti til skilmála skuldabréfsins, nánar tiltekið skilmála 5 og 8, hafi sóknaraðili verið nauðbeygður til að greiða hærri fjárhæð en honum bar þrátt fyrir mótbárur og úrskurði stjórnarsýslunnar um heimildir varnaraðila til innheimtu þessara fjárhæða. Segir sóknaraðili það hafa tekið hann og stjórnarsýsluna fjögur ár að knýja varnaraðila til að fara að lögum. Hafi varnaraðila meðan á því stóð sótt sér óréttmæta fjármögnun hjá sóknaraðila og ætli nú að ákveða sjálfur hvaða vexti hann greiði fyrir. Telur sóknaraðili að varnaraðili hafi vitað eða mátti vita með ákvörðun Neytendastofu í september 2014 að breyting vaxta á láni sóknaraðila til hækkunar stæði á veikum lagalegum grunni. Telur sóknaraðili því að varnaraðila beri að greiða dráttarvexti á oftekið fé og bæta það tjón sem af ofrukkuninni hefur hlotist.

Þá telur sóknaraðili athyglivert að varnaraðili árétti í svarbréfi sínu að ekkert hafi komið fram í málinu er sýni fram á að hann hafi ekki gætt góðra viðskiptahátta eða vandað vinnubrögð sín í samræmi við meginreglur og lög um fjármálafyrirtæki nr. 161/2002. Vísar sóknaraðili í því sambandi til fyrri umfjöllunar að varnaraðili hafi virt að vettugi fullnaðarúrskurð á stjórnarsýslustigi Áfrýjunarnefndar neytendamála. Þá er og sóknaraðili ósammála því að framkoma varnaraðila gagnvart sóknaraðila í málinu hafi verið í samræmi við meginreglur og þá ábyrgð sem varnaraðili ber í ljósi yfirburðastöðu sinnar gagnvart neytendum.

IV.

Athugasemdir varnaraðila.

Varnaraðili krefst þess að öllum kröfum sóknaraðila verði hafnað.

Varnaraðili vísar til þess að hann hafi nú þegar endurgreitt sóknaraðila ofgreidda vexti á húsnæðisláni hans. Segist varnaraðili hafa ákveðið að endurgreiða öllum þeim er ofgreiddu vexti af lánum á grundvelli samskonar skilmála og deilt var um í dómi Hæstaréttar nr. 623/2017. Hafi sú reikniðferð sem var beitt falið í sér að fyrir hvern gjalddaga var dreginn fram munurinn á greiddum vöxtum og þeim vöxtum er voru á láninu í upphafi. Þær ofgreiðslur sem átt höfðu sér stað voru svo fluttar til uppgjörsdags á sömu vöxtum og lánið var. Segir varnaraðili að þrátt fyrir að lög standi almennt ekki til þess að greiða beri vexti af ofgreiddu fé, hafi hann ákveðið að reikna vexti á inneign sem næmi vöxtum lánsins sjálfs.

Varnaraðili fellst ekki á kröfu sóknaraðila um að á grundvelli 4. gr. laga nr. 38/2001 skuli útreikningur á ofteknum fjárhæðum taka mið af vöxtum sem Seðlabanki Íslands birtir. Vísar varnaraðili til þess að í ákvæðinu segi m.a. „þegar greiða beri vexti skv. 3. gr. en hundraðshluti þeirra eða vaxtaviðmiðun sé að öðru leyti ekki tiltekin, skulu vextir vera jafnháir vöxtum sem Seðlabanki Íslands ákveður.“ Telur varnaraðili að niðurstaða Hæstaréttar lúti einungis að því að skilmálum um heimild til endurskoðunar vaxta, lántaka í óhag, hafi verið ábótavant. Að mati varnaraðila hafi sú niðurstaða þær afleiðingar einar að styðjast beri við þá vexti sem samið var um í

upphafi, er voru í því tilviki sem hér um ræðir 4,15%. Sé því ekki unnt að fallast á að 3. gr. eigi við hér því lánaskilmálar séu skýrir varðandi vexti í því máli sem hér er um deilt. Telur varnaraðili því að hvorki beri að styðjast við þá vexti við útreikning á endurgreiðslukröfu sóknaraðila, né við útreikning á vöxtum lánsins til framtíðar.

Þá mótmælir varnaraðili kröfu sóknaraðila varðandi endurgreiðslu ofgreiddrar fjárhæðar með dráttarvöxtum, en sú krafa hafi ekki komið fram fyrr en þann 20. mars 2018. Vísar varnaraðili til 3. mgr. 5. gr. laga nr. 38/2001 er segi m.a.: „*Nú er ekki samið um gjalddaga kröfu og er þá heimilt að reikna dráttarvexti frá og með þeim degi er liðinn er mánuður frá því að kröfuhafi sannanlega krafði skuldara með réttu um greiðslu.*“ Telur varnaraðili engar almennar reglur að finna í lögum er varði vexti af ofgreiddu fé. Um dráttarvexti gildi því í meginatriðum sama regla og um almenna vexti, þ.e. að þá skuli aðeins greiða ef slíkt leiðir af samningi, venju eða lögum. Segir varnaraðili 3. mgr. 5. gr. hafa verið túlkaða á þann veg að gera verði sannanlega kröfu um dráttarvexti af tiltekinni fjárhæð frá tilgreindum degi og vísar varnaraðili í því sambandi til niðurstöðu dóms Hæstaréttar nr. 544/2013 en þar segi eftirfarandi: „*Í málinu liggur ekki fyrir að stefnandi hafi skorað á stefnda að greiða tiltekna viðbótarkröfu þannig að fullnægt hafi verið 3. mgr. 5. gr. laga nr. 38/2001. Hefur stefnandi og aðeins uppi kröfu um dráttarvexti frá þingfestingardegi málsins.*“ Telur varnaraðili ljóst að krafa sóknaraðila um dráttarvexti hafi ekki komið fram fyrr en þann 20. mars 2018, sé þar af leiðandi ekki hægt að fallast á að varnaraðila beri að endurgreiða ofgreiddar fjárhæðir með dráttarvöxtum.

Varnaraðili áréttar að hann hafi ákveðið að reikna vexti á inneign sem næmi vöxtum lánsins sjálfs þó svo að lög standi almennt ekki til þess að greiða skuli vexti af ofgreiddu fé.

Einnig áréttar varnaraðili að ekkert hafi komið fram í málinu er sýni fram á að hann hafi ekki sýnt af sér góða viðskiptahætti eða vönduð vinnubrögð í samræmi við meginreglur og lög nr. 161/2002.

V.

Niðurstaða.

Ágreiningur í máli þessu snýst aðallega um það hvort að húsnæðislán sem sóknaraðili tók með skuldabréfi til 25 ára árið 2005 skuli bera breytilega vexti. Sóknaraðili byggir á því að í dómi Hæstaréttar í máli nr. 623/2016, þar sem að Neytendastofa var sýknuð af kröfu varnaraðila í máli þessu um að felldur yrði úr gildi úrskurður áfrýjunarnefndar neytendamála þar að sem komist var að þeirri niðurstöðu að varnaraðili hefði brotið gegn 2. mgr. 6. gr. og 9. gr. laga nr. 121/1994 um neytendalán, með því að tilgreina ekki í tilteknum lánssamningi við sóknaraðila í máli þessu við hvaða aðstæður vextir breyttust, auk þess sem varnaraðila var bannað að breyta vöxtum samkvæmt 4. lið skilmála lánssamningsins, hafi Hæstiréttur vegna orðalags í forsendum dómsins í raun kveðið á um að lánið skyldi bera breytilega vexti. Varnaraðili heldur því hins vegar fram að Hæstiréttur hafi eingöngu komist að þeirri niðurstöðu að vaxtaendurskoðunin væri ólögsmæt og með dóminum staðfest bann Neytendastofu við breytingu tiltekinnar vaxtaþrósentu á láninu.

Nefndin telur að orðalag í forsendum Hæstaréttar í framangreindu máli þar sem segir að vegna ákvæða í skuldabréfinu um heimild lánveitanda til að endurskoða hæð vaxta hafi skuldin í raun borið breytilega vexti í skilningi 6. gr. og 9. gr. þágildandi laga um neytendalán nr. 121/1994 sé sett fram til þess að rökstyðja að með því hefði borið að tilgreina í skuldabréfinu við hvaða aðstæður beita mætti heimild til að breyta vaxtaákvæði skuldabréfsins. Það hafi ekki verið gert og af þeim sökum kemst

Hæstiréttur að þeirri niðurstöðu að skilmálar skuldabréfsins hafi ekki uppfyllt skilyrði laganna og sýknaði Hæstiréttur því Neytendastofu af kröfum varnaraðila í máli þessu.

Nefndin telur að ekki verði fallist á það með sóknaraðila að orðalag í forsendum í dómi Hæstaréttar í máli nr. 623/2016, þar sem að dómurinn er að rökstyðja hvers vegna ákvæði í 6. og 9. gr. þágildandi laga um neytendalán leiði til þess að ekki megi beita ákvæðum um vaxtaendurskoðun, feli það í sér að Hæstiréttur hafi með því í raun mælt fyrir um að skuldabréfið skuli bera breytilega vexti. Að mati nefndarinnar er niðurstaða Hæstaréttar sú að úrskurður áfrýjunarnefndar neytendamála um að varnaraðila sé óheimilt að beita fyrir sig vaxtaendurskoðunarákvæði skuldabréfsins og bann Neytendastofu um að varnaraðili breyti vöxtum á þeim grundvelli staðfest og er því réttarstaðan sú að varnaraðila er óheimilt að breyta vöxtum skuldabréfsins. Með vísan til framangreinds er kröfu sóknaraðila um að nefndin úrskurði um að skuldabréfið beri breytilega vexti hafnað og þegar af þeirri ástæðu er einnig hafnað kröfu sóknaraðila um viðmið vaxtaþrósentu breytilegra vaxta. Þá er kröfu sóknaraðila um að varnaraðili greiði dráttarvexti á ofteknar fjárhæðir hafnað enda liggur ekki fyrir neinn upphafsdagur vaxta til að miða við þar sem að ekkert liggur fyrir um að sóknaraðili hafi gert kröfu um tiltekna fjárhæð áður en að varnaraðili greiddi og þar af leiðandi getur ekki hafa stofnast til dráttarvaxta.

Ú r s k u r ð a r o r ð:

Kröfum sóknaraðila, M, á hendur varnaraðila, F, er hafnað.

Reykjavík, 26. október 2018.

Auður Inga Ingvarsdóttir

Jón Magnússon
Fura Sóley Hjálmarisdóttir

Einar Bjarni Einarsson
Unnur Erla Jónsdóttir